

Keresztury Dezső: Arany János géniusza

A lángelme művében nyitottságát és irratlanságát szolták ünnepelni; a kinyilatkoztatásszerű erőt: a szellem csodáját, és a tüncműszerű egytelenséget: az egyszerűség csodáját. Arany költői világa műveltségünk szervez elemévé vált, olyan természetes birtokunkká, melyet már alig látszik szükségesnek ápolni. Szellemének irratlansága, alkotásainak egyszerűsége nemigen válik tehát tudatosá közönségünk körében. Ő maga sem hangsúlyozta eredetiségét. Mintaképek tekintélyével támasztotta alá a maga igazát. Elávetette magát a nyelv törvényeinek, s mégis, egy magyar költőben sem volt annyi kifejezésbeli merészség, mint benne. A költői művészet mestereinek mutatta magát, aki csak a hangzás díús változataiban, a formák tökéletességében, a képek biztos és eleven rajzában leli örömet, s közben egy magyaranyjú, új magyar világot épített fel.

Arany nem a semmiből épített világot magának; a valóság zűrzavaros, ellenséges anyagát formálta át költészetté. A nép világából indult ki, de felhasználta mindazt, amit - mint értékes erőt - a régiségből is kibányászkodott. Bölcsője „magyara ringatta”; kötelességtudása hazájában jelölte ki helyét; meggyőződése volt, hogy az igazi költő „az legyen, a mi népe”. De ennek az elidegeníthetetlen, szilárd magyarságnak